

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М.І. ПИРОГОВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ РЕАБІЛІТАЦІЇ ІНВАЛІДІВ

**ОСОБЛИВОСТІ ІНВАЛІДНОСТІ УЧАСНИКІВ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ
ТА ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Вінниця 2017

Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Науково-дослідний інститут реабілітації інвалідів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник Відділу експертизи
тимчасової та стійкої втрати
праездатності МОЗ України

С. І. Черняк
2017 р.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВАЛІДНОСТІ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Методичні рекомендації

Вінниця 2017

УДК (616-036.86+364.013):[355.292.3\(477\)](#)

Установа-розробник: Науково-дослідний інститут реабілітації інвалідів Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Укладачі:

к.м.н. Беляєва Н.М.

Яворовенко О.Б.

к.м.н. Куриленко І.В.

к.м.н., доц. Галютіна О.Ю.

Рецензент: Завідуючий кафедрою внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, доктор медичних наук, професор **Шевчук С. В.**

Головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Терапія», академік НАМН України, д.м.н., професор Нетяженко В.З.

У методичних рекомендаціях представлені аналітичні дані за 2014-2016 рр. по контингенту інвалідів-учасників АТО, що вперше звернулись на МСЕК з питання визначення групи інвалідності. Розрахована структура інвалідності за нозологічними формами, важкістю інвалідності, причинами, віком освідчених, регіонами, проаналізована їх динаміка за трирічний період. Подані законодавчі та нормативні документи по соціальному захисту інвалідів військової служби, учасників АТО.

Призначені для фахівців Центрів медико-соціальної експертизи, лікарів ЛКК лікувально-профілактичних установ, фахівців в галузі організації охорони здоров'я, соціальних служб.

ЗМІСТ

	Стор.
Перелік умовних скорочень.....	4
Вступ.....	5
Особливості динаміки інвалідності у учасників АТО.....	6
Соціальний захист учасників АТО.....	21
Література та джерела.....	32
Нормативно-правові акти.....	34

Перелік умовних скорочень

- АТО – антитерористична операція
АТЦ – антитерористичний центр
БД – бойові дії
БТ – бойова травма
ВВ – ветерани воєн
ВЛК – військово-лікарська комісія
ВМКЦ – військово-медичний клінічний центр
ВМС – військово-морські сили
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВНМУ – Вінницький національний медичний університет
ВОІ – Всеукраїнська Організація Інвалідів
ВООЗ – Всесвітня Організація Охорони Здоров'я
ВС – військова служба
МСЕ – медико-соціальна експертиза
МСЕК – медико-соціальна експертна комісія
ТЗР – технічні та інші засоби реабілітації
ЧМТ – черепно-мозкова травма

Вступ

Застосування військової сили у збройній боротьбі супроводжується жертвами і збільшенням числа постраждалих серед військовослужбовців і співробітників спецслужб. Тому у загальній кількості інвалідів особливу групу складають інваліди бойових дій, до яких відносяться особи, що стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при виконанні обов'язків військової служби.

Так, в США в 2007 році налічувалося майже 3,5 мільйона інвалідів бойових дій і військової служби (далі – інваліди БД і ВС) [1]; до 2012 року – 2,73 млн. осіб [2]; в РФ до 2007 року – понад 77 тис. осіб, а до 2012 року – 47 тис. осіб, і в даний час їх налічується понад 120 тис. осіб [3].

Прийнявши у 2012 р. Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права інвалідів [4], наша держава зобов'язалась докладати всіх зусиль з тим, щоб привести національне законодавство та практику у відповідність з міжнародними стандартами в політиці інвалідності. Також Україна приєдналася до виконання Глобального плану ВООЗ з інвалідності «Краще життя для людей з інвалідністю» на 2014-2021 рр. [5].

Соціальна підтримка інвалідів з числа військовослужбовців, що стали інвалідами внаслідок захисту держави, є однією з пріоритетних задач держави і суспільства [6-14].

В клінічному плані особливостями сучасних військових конфліктів є наявність уражень внаслідок вогнепальних поранень (насамперед, мінно-вибухових травм), для яких притаманні багатofакторність впливу пошкоджуючого агента (механічний, термічний і хімічний), високий відсоток проникаючих поранень та інфекційних ускладнень, двобічний, множинний та комбінований характер поранень, синдром взаємного обтяження, важкий психічний вплив травми. Кожен п'ятий поранений має вторинну, пов'язану з бойовою травмою, патологію внутрішніх органів, якій властиві асимптомність, пізні виявлення, схильність до рецидивування та ускладнень, важкий перебіг, часте поєднання з ЧМТ та торако-абдомінальною травмою. У переважній більшості постраждалих є психічні розлади у вигляді післятравматичних стресових розладів, чиї ближні і віддалені медичні, медико-психологічні та соціальні наслідки значно перевищують прямі біологічні ефекти.

На ризик настання інвалідності внаслідок бойових дій впливають ряд чинників: характер отриманої бойової травми, ступінь її тяжкості, вік отримання, вид наданої медичної допомоги, факт госпіталізації тощо. Вирішення питань МСЕ здійснюється, виходячи з поглибленої комплексної оцінки стану здоров'я і ступеня обмеження життєдіяльності, а також аналізу ряду соціально-побутових, професійно-трудова, психологічних та інших факторів, що формують той чи інший обсяг життєдіяльності.

Нами досліджена первинна інвалідність учасників АТО в динаміці (2014-2016 рр.), приведена характеристика структури, причин інвалідності, важкості, категорії, віку, регіональних особливостей та узагальнені законодавчо-нормативні документи по соціальному захисту інвалідів-учасників АТО, що буде сприяти їх соціальній адаптації.

Особливості динаміки інвалідності у учасників АТО

На сьогоднішній день формується статистика інвалідності учасників АТО. З урахуванням соціальної значущості проблеми є необхідність визначення структури інвалідизуючої патології, її динаміки, особливостей для розробки науково обґрунтованих заходів профілактики інвалідності та реабілітації інвалідів.

При первинному освідченні на МСЕК в 2014 році учасники АТО тільки в 49,08% випадків були визнані інвалідами. З роками питома вага визнаних інвалідами зростала, так в 2015 р. цей показник склав 68,65%, в 2016 р. – 88,97% відповідно. Кількість не визнаних інвалідами зменшилась з 50,92% в 2014 р. до 11,03% в 2016 р. (рис. 1, 2).

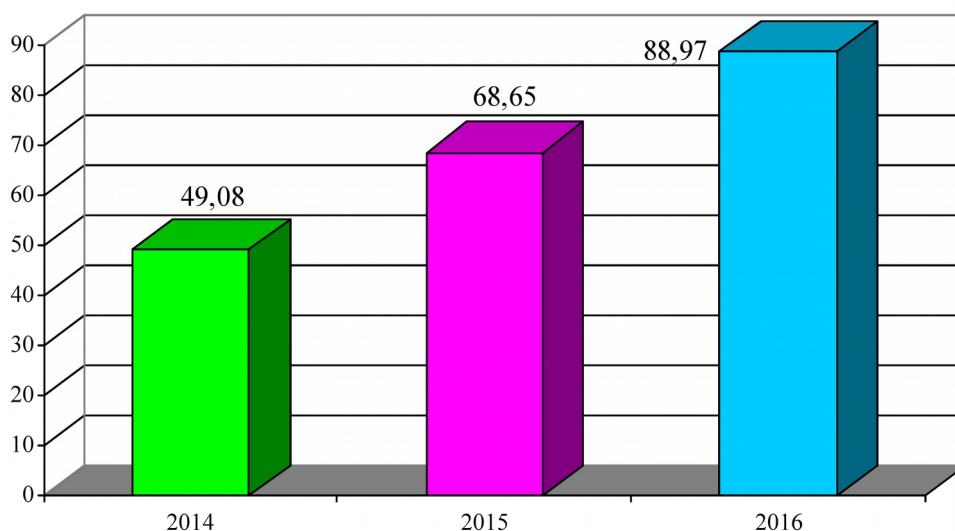

Рис. 1. Питома вага учасників АТО, які визнані інвалідами за результатами освідчень на МСЕК за 2014-2016 рр., (%)

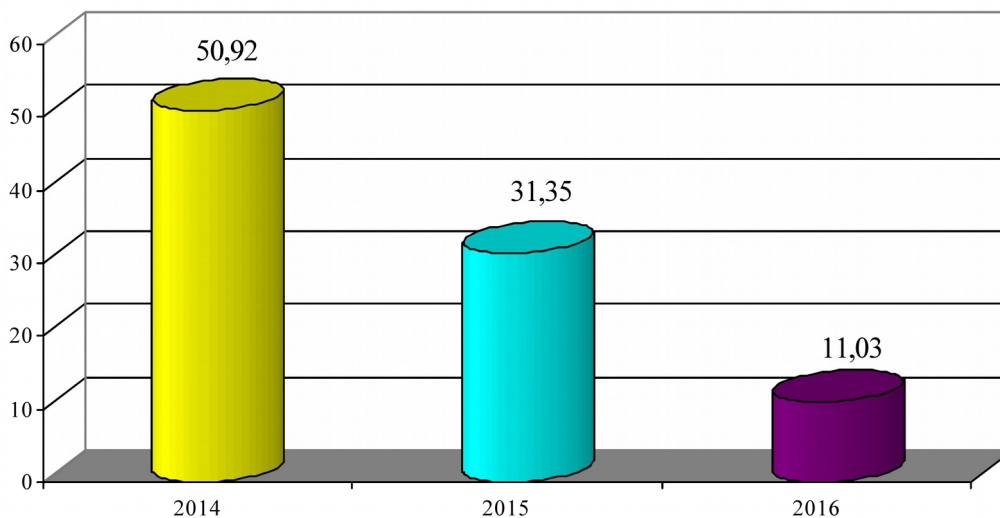

Рис. 2. Питома вага учасників АТО, яких не визнано інвалідами за результатами освідчень на МСЕК за 2014-2016 рр., (%)

По більшості областей показник визнаних інвалідами при первинному освідченні зростає, крім Вінницької, Миколаївської, Чернігівської, Харківської, де він до 2016 року дещо зменшився. Найвищий показник встановлення груп інвалідності при первинному освідченні учасникам АТО залишався в Кіровоградській області та за роки спостереження він зріс майже в 2,5 рази (табл. 1). Перелічене свідчить про особливості контингентів хворих, які звертались на МСЕК областей, а також про експертні підходи в областях.

Таблиця 1. Результати освідчень на МСЕК учасників АТО по регіонах при первинному освідченні в динаміці (2014-2016 рр.)

Області	2014				2015				2016						
	Усього	Інвалідом не визнаний		Визнано інвалідом		Усього	Інвалідом не визнаний		Визнано інвалідом		Усього	Інвалідом не визнаний		Визнано інвалідом	
		Абс. кільк.	%	Абс. кільк.	%		Абс. кільк.	%	Абс. кільк.	%		Абс. кільк.	%	Абс. кільк.	%
Вінницька	4	-	-	4	100,00	110	-	-	110	100,00	247	62	25,10	185	74,90
Волинська	23	14	60,87	9	39,13	357	125	35,01	232	64,99	129	-	-	129	100,00
Житомирська	44	-	-	44	100,00	307	1	0,33	306	99,67	225	-	-	225	100,00
Закарпатська	5	3	60,00	2	40,00	54	-	-	54	100,00	91	-	-	91	100,00
Запорізька	1	-	-	1	100,00	74	9	12,16	65	87,84	109	8	7,34	101	92,66
Івано-Франківська	12	6	50,00	6	50,00	97	39	40,21	58	59,79	97	-	-	97	100,00
Київська	57	41	71,93	16	28,07	421	210	49,88	211	50,12	439	97	22,10	342	77,90
Кіровоградська	63	51	80,95	12	19,05	242	177	73,14	65	26,86	186	94	50,54	92	49,46
Львівська	17	2	11,76	15	88,24	148	19	12,84	129	87,16	254	-	-	254	100,00
Миколаївська	13	-	-	13	100,00	91	-	-	91	100,00	131	2	1,53	129	98,47
Одеська	34	28	82,35	6	17,65	136	85	62,50	51	37,50	68	20	29,41	48	70,59
Полтавська	10	7	70,00	3	30,00	167	72	43,11	95	56,89	186	3	1,61	183	98,39
Рівненська	19	16	84,21	3	15,79	149	111	74,50	38	25,50	77	2	2,60	75	97,40
Сумська	4	-	-	4	100,00	54	3	5,56	51	94,44	53	-	-	53	100,00
Тернопільська	3	-	-	3	100,00	28	-	-	28	100,00	82	-	-	82	100,00
Харківська	6	-	-	6	100,00	42	-	-	42	100,00	83	3	3,61	80	96,39
Херсонська	-	-	-	-	-	68	-	-	68	100,00	40	-	-	40	100,00
Хмельницька	29	26	89,66	3	10,34	136	86	63,24	50	36,76	122	21	17,21	101	82,79
Чернігівська	9	-	-	9	100,00	110	-	-	110	100,00	97	7	7,22	90	92,78
м.Київ	28	-	-	28	100,00	198	-	-	198	100,00	175	-	-	175	100,00
УСЬОГО	381	194	50,92	187	49,08	2989	937	31,35	2052	68,65	2891	319	11,03	2 572	88,97

Особливістю даного контингенту являється те, що інвалідизують не тільки наслідки бойової травми, але й соматична патологія, яка виникла або загострилася в період участі в бойових операціях.

Основною посттравматичною патологією є наслідки травми голови, шиї, грудної та черевної порожнини, кінцівок, хребта, сполучені травми, травми ока та орбіти, периферичних нервів, політравма, опіки шкіри. З соматичних

захворювань – інфекційні та паразитарні хвороби, новоутворення, хвороби крові та кровотворних органів, розлади психіки та поведінки, нервової системи, ока, вуха, системи кровообігу, органів дихання, травлення, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, сечостатевої системи.

Нами проведено аналіз динаміки первинної інвалідності учасників АТО за 2014-2016 рр. На протязі трьох років спостереження в структурі первинної інвалідизуючої патології питома вага наслідків травм зменшилась з 75,94% до 49,53%, темп спадання склав – 65,2%, а соматичної патології – навпаки зріс з 24,06% до 50,47%, темп приросту склав +209,7%.

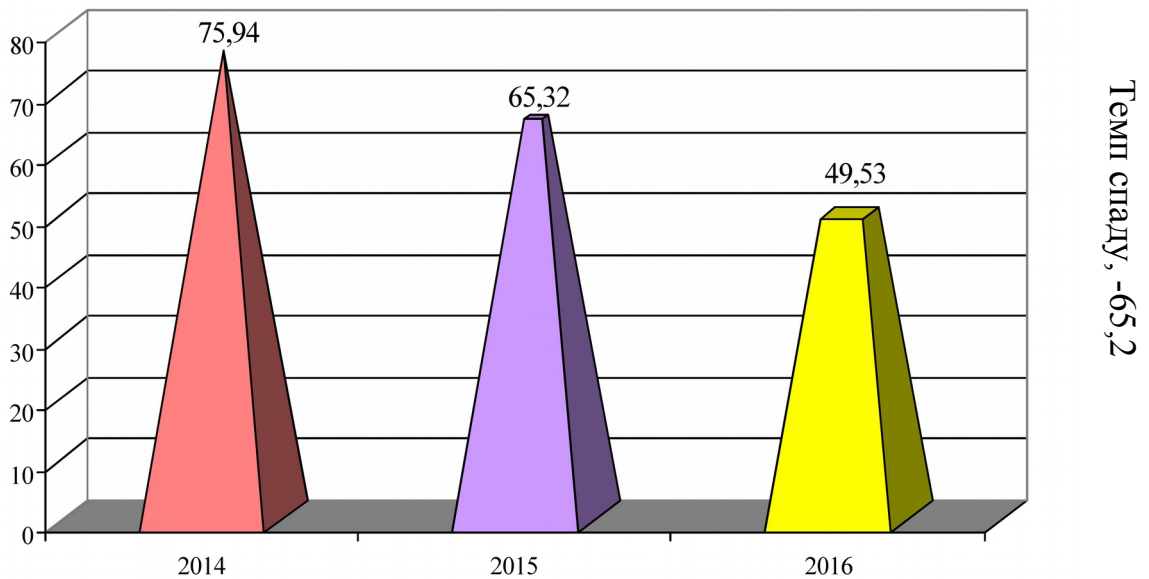

Рис. 3. Структура посттравматичної інвалідизуючої патології в динаміці (2014-2016 рр.), %

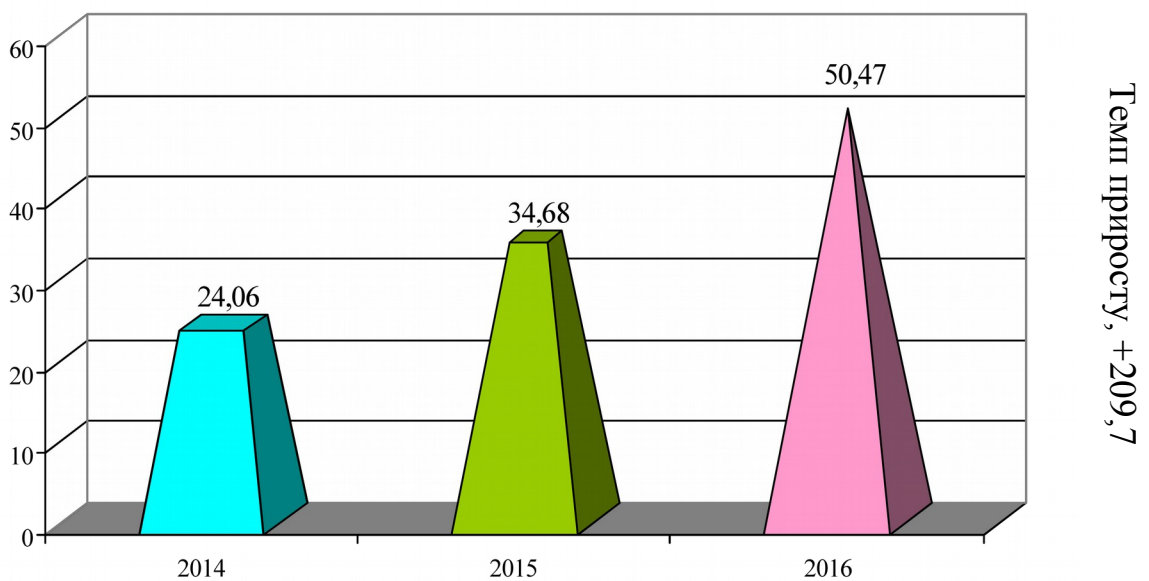

Рис. 4. Структура соматичної інвалідизуючої патології в динаміці (2014-2016 рр.), %

За проаналізований період зменшилась питома вага посттравматичної патології, особливо травм голови, шиї, найменші показники спаду при опіках шкіри, травмах черевної порожнини, що свідчить про значні складності у відновленні здоров'я даної категорії постраждалих.

При соматичній патології в динаміці спостерігається різноманітна картина. Так при інфекційних, паразитарних хворобах, розладах психіки та поведінки спостерігалось зменшення питомої ваги цих захворювань в структурі інвалідизуючої патології учасників АТО, в той же час доля туберкульозу, в т.ч. легеневого, ВІЛ-інфекції мала тенденцію до зростання.

Показники іншої соматичної патології з роками мали тенденцію до збільшення, особливо це стосується хвороб системи кровообігу, новоутворень органів дихання. В меншій мірі, але збільшувалась частка хвороб органів травлення, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, сечостатевої системи (табл. 2.).

Таблиця 2. Динаміка інвалідизуючої патології учасників АТО за 2014-2016 рр., %

№ класу хвороб	Нозологічні форми захворювань	Код за МКХ-X	2014		2015		2016		Показник насильованості	Темп приросту (убування) в 2016 порівняно з 2014
			абс.	%	абс.	%	абс.	%		
I	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	A00-B99	-	-	119	5,80	88	3,42	-	-58,9
	з них:									
	· туберкульоз	A15-A19	-	-	15	0,73	50	1,94	-	+265,7
	· у т.ч. туберкульоз легень	A15.0-3; A16.0-2	-	-	11	0,54	43	1,67	-	+309,2
II	ВІЛ-інфекція	B20-B24	-	-	3	0,15	15	0,58	-	+386,6
	Новоутворення	C00-D48	1	0,53	41	2,00	76	2,95	0,76	+556,6
III	з них:									
	· злоякісні новоутворення	C00-C97	1	0,53	36	1,75	70	2,72	0,70	+1,3
III	Хвороби крові та кровотворних органів	D50-D89	-	-	1	0,05	3	0,12	-	
IV	Ендокринні хвороби, розлади харчування та порушення обміну речовин	E00-E90	-	-	26	1,27	40	1,56	-	+122,8
	з них:									
	· тиреотоксикоз	E05	-	-	1	0,05	1	0,04	-	
V	· цукровий діабет	E10-E14	-	-	19	0,93	30	1,17	-	
	Розлади психіки та поведінки	F00-F99	27	14,45	136	6,63	162	6,30	43,74	-43,6
VI	у т.ч. шизофренія	F20	-	-	8	0,39	8	0,31	-	
	Хвороби нервової системи	G00-G99	4	2,14	33	1,61	84	3,27	3,36	+152,8
	у т.ч. вегето-судинна дистонія	G90.9	-	-	1	0,05	1	0,04	-	
VII	захворювання периферичної нервової системи	G50-G73	1	0,53	11	0,54	12	0,47	0,12	
	Хвороби ока та його придаткового апарату	H00-H59	1	0,53	7	0,34	21	0,82	0,21	+154,7
VIII	з них									
	· сліпота	H54.0.1.4	-	-	-	-	2	0,08	-	
VIII	Хвороби вуха та соскоподібного відростку	H60-H95	-	-	4	0,19	9	0,35	-	+184,2
IX	Хвороби системи кровообігу	I00-I99	2	1,07	135	6,58	429	16,68	8,58	+1558,8
	у т.ч.									
	· гостра ревматична гарячка та хронічні ревматичні хвороби серця	I00-I02, I05-I09	1	0,53	6	0,29	3	0,12	0,03	
	· гіпертонічна хвороба	I10-I13	1	0,53	16	0,78	66	2,57	0,66	
	· ішемічна хвороба серця	I20-I25	-	-	45	2,19	142	5,52	-	

	· цереброваскулярні хвороби	I60-I69	-	-	52	2,53	157	6,10	-	
	· хвороби артерій, артеріол, капілярів та вен	I71-I74, I77-I78, I80-I83	-	-	7	0,34	30	1,17	-	
X	Хвороби органів дихання	J00-J99	1	0,53	14	0,68	51	1,98	0,51	+373,5
	з них:									
	· хронічні неспецифічні захворювання легень	J44, J84-J85	1	0,53	8	0,39	33	1,28	0,33	
XI	Хвороби органів травлення	K00-K93	3	1,60	42	2,05	84	3,27	2,52	+204,3
	з них:									
	· виразка шлунка та 12-палої кишки	K25-K27	2	1,07	9	0,44	29	1,13	0,58	
	· хвороби печінки, жовчного міхура та підшлункової залози	K70-K77; K80.0; K81, K83.0; K85, K86	1	0,53	23	1,12	38	1,48	0,38	
XIII	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	M00- M99	6	3,21	105	5,12	223	8,67	13,38	+270,0
	в т.ч.									
	· деформуючий артроз	M19.9	-	-	4	0,19	25	0,97	-	
	· остеохондроз хребта	M42	6	3,21	53	2,58	134	5,21	8,04	
XIV	Хвороби сечостатевої системи	N00-N99	-	-	9	0,44	23	0,89	-	+202,2
	в т.ч.									
	· хронічний гломерулонефрит	N03	-	-	3	0,15	3	0,12	-	
	· хронічний пієлонефрит	N11	-	-	1	0,05	5	0,19	-	
XIX	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	S00-T98	142	75,94	1 340	65,32	1 274	49,53	1 809,08	-65,2
	в т.ч.:									
	· травми голови	S00-S09	32	17,11	465	22,66	398	15,47	127,36	-90,4
	· травми шиї	S10-S19	-	-	11	0,54	12	0,47	-	-87,0
	· травми грудної клітини, грудного відділу хребта	S20-S29	4	2,14	62	3,02	28	1,09	1,12	-50,9
	· травми живота, нижньої частини спини, поперекового відділу хребта, тазу	S30-S39	10	5,35	60	2,92	42	1,63	4,20	-30,4
	· торакоабдомінальні травми	T04.1	1	0,53	14	0,68	5	0,19	0,05	-35,8
	· травми верхніх кінцівок	S40-S69	14	7,49	130	6,34	92	3,58	12,88	-47,7
	· травми нижніх кінцівок	S70-S99	43	22,99	262	12,77	215	8,36	92,45	-36,3
	· травми ока та орбіти	S05, T15, T26	9	4,81	46	2,24	43	1,67	3,87	-34,7
	· травми периферичних нервів	S54, S84	3	1,60	43	2,10	20	0,78	0,60	-48,7
	· травми шкіри	T20-T25	-	-	11	0,54	4	0,16	-	-29,6
	· політравма	T06.5	11	5,88	170	8,28	66	2,57	7,26	-43,7
	· інші причини		14	8,04	66	3,23	170	6,61	23,80	
	Інше		-	-	40	1,92	5	0,19	-	
	УСЬОГО		187	100,00	2 052	100,00	2 572	100,00		+1375,4

В більшості областей України в 2014 році в структурі первинної патології переважали наслідки бойової травми, крім Житомирської, Івано-Франківської, Харківської, де більшу або таку ж як і травми частку складала соматична патологія (табл. 3). В 2015 році питома вага наслідків травм в усіх областях зменшилась, особливо в Івано-Франківській, Херсонській та м. Київ, а соматичної – збільшились (табл. 4). В 2016 році спостерігається ще більше зменшення питомої ваги наслідків післятравматичної патології, особливо у Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Харківській областях (табл. 5), що пояснюється зміною контингенту хворих, які направляються на МСЕК.

Таблиця 3. Структура інвалідизуючої патології в учасників АТО по регіонах при первинному освідченні за 2014 рік

Області	Усього визнано		Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	%	Новоутворення	%	Хвороби крові та кровотворних органів	%	Ендокринні хвороби, розлади харчування та порушення обміну речовин	%	Розлади психіки та поведінки	%	Хвороби нервової системи	%	Хвороби ока та його придаткового апарату	%	Хвороби вуха та соскоподібного відростку	%	Хвороби системи кровообігу	%	Хвороби органів дихання	%	Хвороби органів травлення	%	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	%	Хвороби сечостатевої системи	%	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	%	Інше	%
	Абс.	%																														
Вінницька	4	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	100,00	-	-	
Волинська	9	100,00	-	-	-	-	-	-	-	1	11,11	-	-	-	-	-	-	-	1	11,11	1	11,11	-	-	-	-	-	-	6	66,67	-	-
Житомирська	44	100,00	-	-	1	2,27	-	-	-	-	17	38,64	1	2,27	-	-	-	-	1	2,27	-	-	2	4,55	2	4,55	-	-	20	45,45	-	-
Закарпатська	2	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100,00	-	-	
Запорізька	1	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100,00	-	-	
Івано-Франківська	6	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	2	33,33	-	-	1	16,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	50,00	-	-
Київська	16	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12,50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	87,50	-	-
Кіровоградська	12	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	2	16,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8,33	-	-	9	75,00	-	-
Львівська	15	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	100,00	-	-	
Миколаївська	13	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	3	23,08	-	-	-	-	-	-	1	7,69	-	-	-	-	-	-	-	-	9	69,23	-	-
Одеська	6	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	83,33	-	-
Полтавська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100,00	-	-	
Рівненська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33,33	-	-	2	66,67	-	-	
Сумська	4	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	100,00	-	-	
Тернопільська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100,00	-	-	
Харківська	6	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16,67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	33,33	-	-	3	50,00	-	-	
Херсонська	-	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Хмельницька	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100,00	-	-	
Чернігівська	9	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	88,89	-	-	
м.Київ	28	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	100,00	-	-	
У С Ь О Г О	187	100,00	-	-	1	0,53	-	-	-	-	27	14,45	4	2,14	1	0,53	-	-	2	1,07	1	0,53	3	1,60	6	3,21	-	-	142	75,94	-	-

Таблиця 4. Структура інвалідизуючої патології в учасників АТО по регіонах при первинному освідченні за 2015 рік

Області	Усього визнано		Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	%	Новоутворення	%	Хвороби крові та кровотворних органів	%	Ендокринні хвороби, розлади харчування та порушення обміну речовин	%	Розлади психіки та поведінки	%	Хвороби нервової системи	%	Хвороби ока та його прилеглого апарату	%	Хвороби вуха та соскоподібного відростку	%	Хвороби системи кровообігу	%	Хвороби органів дихання	%	Хвороби органів травлення	%	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	%	Хвороби сечостатевої системи	%	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	%	Інше	%
	Абс.	%																														
Вінницька	110	100,00	5	4,55	2	1,82	-	-	4	3,64	10	9,09	3	2,73	-	-	-	-	7	6,36	-	-	2	1,82	9	8,18	-	-	68	61,81	-	-
Волинська	232	100,00	2	0,86	3	1,29	-	-	2	0,86	45	19,40	-	-	2	0,86	-	-	22	9,48	2	0,86	6	2,59	16	6,90	-	-	129	55,61	3	1,29
Житомирська	306	100,00	1	0,33	5	1,63	-	-	-	-	9	2,94	2	0,65	1	0,33	2	0,65	15	4,90	3	0,98	8	2,61	32	10,46	1	0,33	227	74,19	-	-
Закарпатська	54	100,00	-	-	1	1,85	-	-	-	-	14	25,93	-	-	-	-	-	-	1	1,85	-	-	1	1,85	3	5,56	-	-	33	61,11	1	1,85
Запорізька	65	100,00	-	-	-	-	-	-	1	1,54	2	3,08	6	9,23	-	-	1	1,54	5	7,69	2	3,08	-	-	4	6,15	-	-	44	67,69	-	-
Івано-Франківська	58	100,00	-	-	2	3,45	1	1,72	1	1,72	9	15,52	-	-	1	1,72	-	-	7	12,07	-	-	1	1,72	8	13,79	1	1,72	27	46,57	-	-
Київська	211	100,00	-	-	5	2,37	-	-	2	0,95	8	3,79	6	2,84	-	-	-	-	11	5,21	-	-	6	2,84	7	3,32	1	0,47	165	78,21	-	-
Кіровоградська	65	100,00	1	1,54	3	4,62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	9,23	-	-	2	3,08	3	4,62	-	-	50	76,91	-	-	
Львівська	129	100,00	5	3,88	1	0,78	-	-	4	3,10	7	5,43	2	1,55	-	-	-	-	18	13,95	1	0,78	4	3,10	3	2,33	2	1,55	82	63,55	-	-
Миколаївська	91	100,00	-	-	1	1,10	-	-	1	1,10	5	5,49	2	2,20	-	-	-	-	10	10,99	-	-	1	1,10	8	8,79	-	-	63	69,23	-	-
Одеська	51	100,00	-	-	2	3,92	-	-	2	3,92	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5,88	-	-	2	3,92	-	-	-	-	42	82,34	-	-
Полтавська	95	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7,37	-	-	-	-	-	-	2	2,11	1	1,05	2	2,11	-	-	-	-	83	87,36	-	-
Рівненська	38	100,00	-	-	-	-	-	-	1	2,63	1	2,63	1	2,63	-	-	1	2,63	2	5,26	-	-	-	-	5	13,16	-	-	27	71,06	-	-
Сумська	51	100,00	1	1,96	2	3,92	-	-	-	-	3	5,88	2	3,92	2	3,92	-	-	2	3,92	1	1,96	1	1,96	1	1,96	1	1,96	33	64,72	2	3,92
Тернопільська	28	100,00	2	7,14	2	7,14	-	-	-	-	2	7,14	-	-	-	-	-	-	2	7,14	1	3,57	1	3,57	-	-	-	-	18	64,30	-	-
Харківська	42	100,00	-	-	3	7,14	-	-	1	2,38	1	2,38	3	7,14	-	-	-	-	2	4,76	1	2,38	-	-	2	4,76	1	2,38	28	66,68	-	-
Херсонська	68	100,00	2	2,94	2	2,94	-	-	-	-	1	1,47	1	1,47	-	-	-	-	5	7,35	-	-	-	-	-	-	-	-	23	33,83	34	50,00
Хмельницька	50	100,00	-	-	1	2,00	-	-	1	2,00	3	6,00	-	-	-	-	-	-	2	4,00	1	2,00	1	2,00	1	2,00	1	2,00	39	78,00	-	-
Чернігівська	110	100,00	1	0,91	3	2,73	-	-	5	4,55	7	6,36	2	1,82	-	-	-	-	9	8,18	-	-	2	1,82	2	1,82	-	-	79	71,81	-	-
м.Київ	198	100,00	99	50,00	3	1,52	-	-	1	0,51	2	1,01	3	1,52	1	0,51	-	-	4	2,02	1	0,51	2	1,01	1	0,51	1	0,51	80	40,37	-	-
У С Ъ О Г О	2052	100,00	119	5,80	41	2,00	1	0,05	26	1,27	136	6,62	33	1,61	7	0,34	4	0,19	135	6,58	14	0,68	42	2,05	105	5,12	9	0,44	1 340	65,30	40	1,95

Таблиця 5. Структура інвалідизуючої патології в учасників АТО по регіонах при первинному освідченні за 2016 рік

Області	Усього визнано		Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	%	Новоутворення	%	Хвороби крові та кровоносних органів	%	Ендокринні хвороби, розлади харчування та порушення обміну речовин	%	Розлади психіки та поведінки	%	Хвороби нервової системи	%	Хвороби ока та його придаткового апарату	%	Хвороби вуха та сокоподібного відростку	%	Хвороби системи кровообігу	%	Хвороби органів дихання	%	Хвороби органів травлення	%	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	%	Хвороби сечостатевої системи	%	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	%	Інше	%
	Абс.	%																														
Вінницька	185	100,00	5	2,70	6	3,24	1	0,54	4	2,16	14	7,57	6	3,24	2	1,08	-	-	26	14,05	1	0,54	7	3,78	23	12,43	1	0,54	89	48,13	-	-
Волинська	129	100,00	-	-	1	0,78	-	-	3	2,33	25	19,38	1	0,78	2	1,55	-	-	20	15,50	1	0,78	5	3,88	13	10,08	1	0,78	57	44,16	-	-
Житомирська	225	100,00	-	-	5	2,22	-	-	3	1,33	8	3,56	3	1,33	4	1,78	-	-	22	9,78	2	0,89	6	2,67	19	8,44	6	2,67	147	65,33	-	-
Закарпатська	91	100,00	1	1,10	1	1,10	-	-	-	-	40	43,96	2	2,20	-	-	-	-	8	8,79	1	1,10	3	3,30	10	10,99	1	1,10	22	24,16	2	2,20
Запорізька	101	100,00	6	5,94	3	2,97	-	-	2	1,98	1	0,99	2	1,98	-	-	1	0,99	15	14,85	4	3,96	5	4,95	7	6,93	1	0,99	54	53,47	-	-
Івано-Франківська	97	100,00	2	2,06	3	3,09	-	-	1	1,03	9	9,28	3	3,09	1	1,03	3	3,09	11	11,34	2	2,06	9	9,28	14	14,43	1	1,03	37	38,16	1	1,03
Київська	342	100,00	11	3,22	7	2,05	-	-	7	2,05	8	2,34	34	9,94	-	-	1	0,29	62	18,13	12	3,51	7	2,05	17	4,97	2	0,58	174	50,87	-	-
Кіровоградська	92	100,00	4	4,35	3	3,26	-	-	3	3,26	1	1,09	-	-	3	3,26	-	-	15	16,30	2	2,17	5	5,43	6	6,52	1	1,09	49	53,27	-	-
Львівська	254	100,00	17	6,69	4	1,57	1	0,39	5	1,97	10	3,94	9	3,54	2	0,79	-	-	77	30,31	5	1,97	6	2,36	19	7,48	4	1,57	94	37,03	1	0,39
Миколаївська	129	100,00	7	5,43	8	6,20	-	-	3	2,33	3	2,33	1	0,78	-	-	4	3,10	29	22,48	3	2,33	4	3,10	20	15,50	1	0,78	46	35,64	-	-
Одеська	48	100,00	1	2,08	3	6,25	1	2,08	1	2,08	-	-	2	4,17	-	-	-	-	12	25,00	-	-	4	8,33	6	12,50	1	2,08	17	35,43	-	-
Полтавська	183	100,00	5	2,73	5	2,73	-	-	1	0,55	9	4,92	3	1,64	-	-	-	-	31	16,94	6	3,28	8	4,37	20	10,93	-	-	95	51,91	-	-
Рівненська	75	100,00	3	4,00	1	1,33	-	-	2	2,67	2	2,67	1	1,33	1	1,33	-	-	7	9,33	2	2,67	-	-	8	10,67	-	-	48	64,00	-	-
Сумська	53	100,00	2	3,77	2	3,77	-	-	1	1,89	1	1,89	3	5,66	-	-	-	-	9	16,98	-	-	1	1,89	5	9,43	-	-	29	54,72	-	-
Тернопільська	82	100,00	3	3,66	2	2,44	-	-	-	-	10	12,20	1	1,22	-	-	-	-	8	9,76	2	2,44	3	3,66	15	18,29	-	-	38	46,33	-	-
Харківська	80	100,00	2	2,50	5	6,25	-	-	1	1,25	5	6,25	5	6,25	1	1,25	-	-	20	25,00	1	1,25	1	1,25	4	5,00	-	-	35	43,75	-	-
Херсонська	40	100,00	5	12,50	1	2,50	-	-	1	2,50	2	5,00	1	2,50	-	-	-	-	5	12,50	1	2,50	-	-	-	-	-	-	24	60,00	-	-
Хмельницька	101	100,00	3	2,97	2	1,98	-	-	2	1,98	3	2,97	4	3,96	-	-	-	-	7	6,93	3	2,97	3	2,97	4	3,96	3	2,97	67	66,34	-	-
Чернігівська	90	100,00	4	4,44	2	2,22	-	-	-	-	7	7,78	2	2,22	-	-	-	-	15	16,67	1	1,11	5	5,56	8	8,89	-	-	46	51,11	-	-
м.Київ	175	100,00	7	4,00	12	6,86	-	-	-	-	4	2,29	1	0,57	5	2,86	-	-	30	17,14	2	1,14	2	1,14	5	2,86	-	-	106	60,57	1	0,57
У С Ъ О Г О	2572	100,00	88	3,42	76	2,95	3	0,12	40	1,56	162	6,30	84	3,27	21	0,82	9	0,35	429	16,68	51	1,98	84	3,27	223	8,67	23	0,89	1 274	49,53	5	0,19

Важкість інвалідності учасників АТО в 2014 році була наступною: інвалідами ІА групи визнано 4,28%, ІБ – 8,02%, ІІ – 27,27%, ІІІ – 60,43%. В 2016 році порівняно з 2014 р. збільшилась питома вага ІІІ групи та зменшилась ІА, ІБ та в більшій мірі ІІ групи інвалідності (рис. 5), темп спаду інвалідів ІА склав -28,27%, ІБ – -23,31%, ІІ – -82,25%, а приріст ІІІ групи +123,2%, що свідчить про позитивну динаміку зниження важкості первинної інвалідності по роках. По областях в 2014 році найбільші відсотки ІА групи спостерігались в Львівській, Сумській областях ІБ – Київській, Сумській, Тернопільській, ІІ групи – в Вінницькій, Волинській, м. Київській, ІІІ групи – в Закарпатській, Запорізькій, Полтавській, Херсонській. В останніх областях всі учасники АТО визнавались інвалідами ІІІ групи.

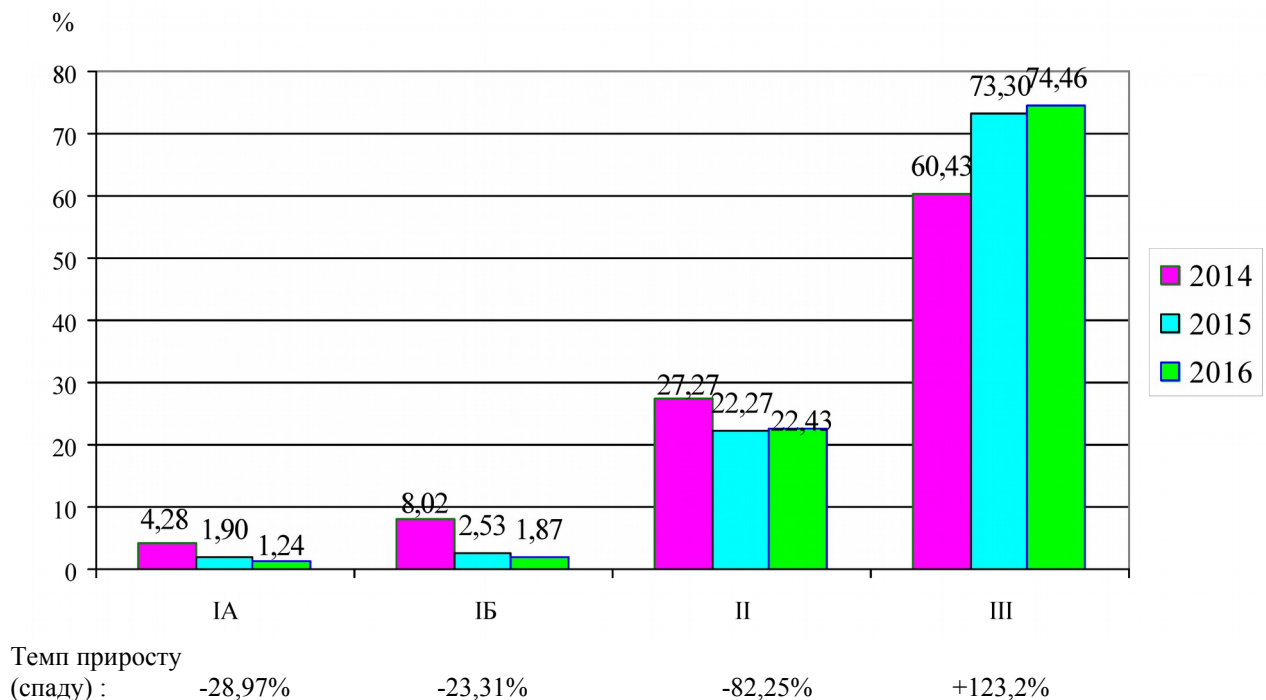

Рис. 5. Тяжкість первинної інвалідності учасників АТО в динаміці (2014-2016 рр.)

В 2015 році найбільші відсотки ІА групи мали місце в м. Київ, Сумській, Львівській, Кіровоградській областях; ІБ – в Хмельницькій, Львівській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Чернігівській; ІІ – в Львівській, Одеській, Тернопільській, Хмельницькій, м. Київ, ІІІ – у Вінницькій, Волинській, Запорізькій, Кіровоградській, Рівненській областях.

В 2016 році найбільші відсотки ІА групи спостерігались в Кіровоградській, Рівненській, Харківській областях, м. Київ; ІБ – у Волинській, Одеській, Сумській, Хмельницькій відповідно; ІІ – Кіровоградській, Одеській, Полтавській, м. Київ; ІІІ – в 9 областях України, що підтверджує загальну тенденцію про збільшення частки третьої групи інвалідності в структурі важкості інвалідності в учасників АТО (табл. 6).

Основними причинами інвалідності в учасників АТО є: «при виконанні обов'язків військової служби», «при захисті Батьківщини», «при проходженні військової служби», «загальне захворювання», «не пов'язане з проходженням військової служби». З роками збільшується вага категорії інвалідності «при захисті Батьківщини» та зменшується «при виконанні обов'язків військової служби», а також у зв'язку з особливостями інвалідизуючої патології зменшується «при проходженні військової служби» та має тенденцію до збільшення «загальне захворювання» (рис. 6). Темп приросту причини «при захисті Батьківщини» в 2016 році порівняно з 2014 роком склав +665,1%, «загального захворювання» +125,2%, спаду – «при виконанні обов'язків військової служби» -282%, «при проходженні військової служби» -72,2%.

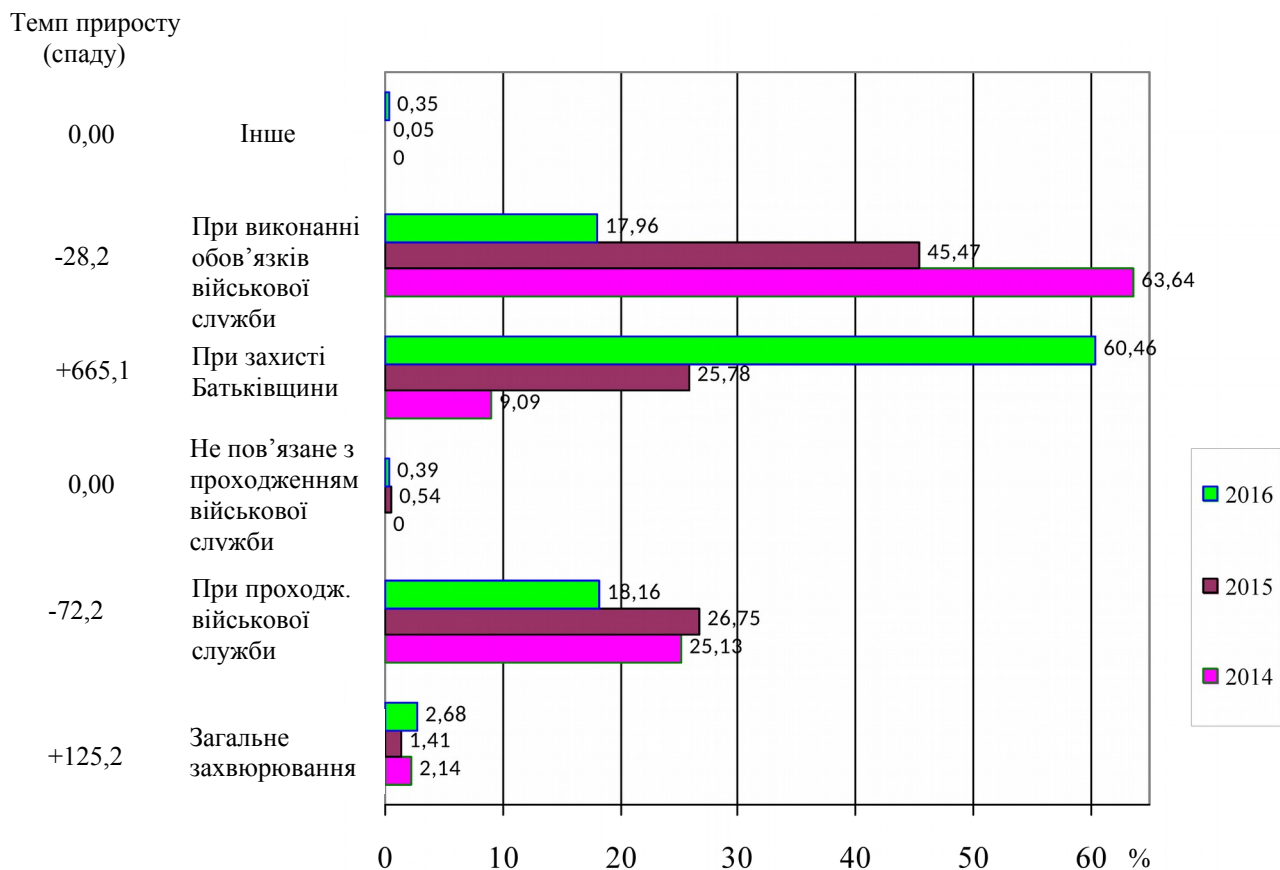

Рис. 6. Структура причин первинної інвалідності учасників АТО в динаміці (2014-2016 рр.)

По областях в 2014 році переважала категорія інвалідності «при виконанні обов'язків військової служби», за виключенням Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Сумської областей, де на першому місці було «при проходженні військової служби». У Волинській області обидві категорії мали однакову питому вагу, відповідно місце зайняла причина «при захисті Батьківщини» (табл. 7).

Таблиця 6. Важкість інвалідності учасників АТО по регіонах при первинному освідченні в динаміці (2014-2016 рр.)

Області	Усього визнано		2014								Усього визнано	2015								Усього визнано	2016							
			Групи інвалідності									Групи інвалідності									Групи інвалідності							
			ІА	%	ІБ	%	ІІ	%	ІІІ	%		ІА	%	ІБ	%	ІІ	%	ІІІ	%		ІА	%	ІБ	%	ІІ	%	ІІІ	%
	Абс.	%																										
Вінницька	4	100,00	-	-	-	-	2	50,00	2	50,00	110	1	0,91	2	1,82	17	15,45	90	81,82	185	3	1,62	1	0,54	20	10,81	161	87,03
Волинська	9	100,00	1	11,12	-	-	4	44,44	4	44,44	232	1	0,43	4	1,72	40	17,24	187	80,61	129	-	-	5	3,88	15	11,63	109	84,49
Житомирська	44	100,00	-	-	1	2,27	9	20,45	34	77,28	306	5	1,63	8	2,61	50	16,34	243	79,42	225	1	0,44	5	2,22	40	17,78	179	79,56
Закарпатська	2	100,00	-	-	-	-	-	-	2	100,00	54	-	-	1	1,85	10	18,52	43	79,63	91	-	-	1	1,10	11	12,09	79	86,81
Запорізька	1	100,00	-	-	-	-	-	-	1	100,00	65	-	-	1	1,54	7	10,77	57	87,69	101	2	1,98	1	0,99	11	10,89	87	86,14
Івано-Франківська	6	100,00	-	-	-	-	1	16,67	5	83,33	58	1	1,72	-	-	10	17,24	47	81,04	97	-	-	-	-	21	21,65	76	78,35
Київська	16	100,00	-	-	5	31,25	6	37,50	5	31,25	211	3	1,42	4	1,90	47	22,27	157	74,41	342	3	0,88	8	2,34	110	32,16	221	64,62
Кіровоградська	12	100,00	-	-	-	-	2	16,67	10	83,33	65	2	3,08	2	3,08	8	12,31	53	81,53	92	2	2,17	1	1,09	14	15,22	75	81,52
Львівська	15	100,00	3	20,00	1	6,67	4	26,67	7	46,66	129	5	3,88	7	5,43	38	29,46	79	61,23	254	5	1,97	7	2,76	51	20,07	191	75,20
Миколаївська	13	100,00	1	7,69	-	-	3	23,08	9	69,23	91	1	1,10	5	5,49	17	18,68	68	74,73	129	2	1,55	1	0,78	24	18,60	102	79,07
Одеська	6	100,00	-	-	2	33,33	2	33,33	2	33,34	51	-	-	3	5,88	21	41,18	27	52,94	48	-	-	2	4,17	25	52,08	21	43,75
Полтавська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	3	100,00	95	-	-	1	1,05	25	26,32	69	72,63	183	1	0,55	1	0,55	79	43,17	102	55,73
Рівненська	3	100,00	-	-	-	-	1	33,33	2	66,67	38	-	-	-	-	7	18,42	31	81,58	75	2	2,67	2	2,67	13	17,33	58	77,33
Сумська	4	100,00	1	25,00	1	25,00	-	-	2	50,00	51	-	-	1	1,96	12	23,53	38	74,51	53	1	1,89	2	3,77	7	13,21	43	81,13
Тернопільська	3	100,00	-	-	1	33,33	1	33,33	1	33,34	28	2	7,14	1	3,57	9	32,14	16	57,15	82	1	1,22	2	2,44	10	12,20	69	84,14
Харківська	6	100,00	-	-	-	-	1	16,67	5	83,33	42	1	2,38	-	-	10	23,81	31	73,81	80	3	3,75	2	2,50	16	20,00	59	73,75
Херсонська	-	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	68	-	-	-	-	18	26,47	50	73,53	40	-	-	1	2,50	5	12,50	34	85,00
Хмельницька	3	100,00	-	-	-	-	-	-	3	100,00	50	1	2,00	3	6,00	15	30,00	31	62,00	101	1	0,99	4	3,96	17	16,83	79	78,22
Чернігівська	9	100,00	-	-	-	-	1	11,11	8	88,89	110	-	-	5	4,55	24	21,82	81	73,63	90	-	-	-	-	13	14,44	77	85,56
м.Київ	28	100,00	2	7,14	4	14,29	14	50,00	8	28,57	198	16	8,08	4	2,02	72	36,36	106	53,54	175	5	2,86	2	1,14	75	42,86	93	53,14
У С Ъ О Г О	187	100,00	8	4,28	15	8,02	51	27,27	113	60,43	2 052	39	1,90	52	2,53	457	22,27	1 504	73,30	2 572	32	1,24	48	1,87	577	22,43	1915	74,46

Таблиця 7. Структура причин інвалідності учасників АТО по регіонах при первинному освідченні за 2014 рік

Області	Усього визнано		Загальне захворювання	%	При проходженні військової служби	%	Не пов'язане з проходженням військової служби	%	При захисті Батьківщини	%	При виконанні обов'язків військової служби	%	Інше	%
	Абс.	%												
Вінницька	4	100,00	-				-	-			4	100,00	-	-
Волинська	9	100,00	1	11,11	3	33,33	-	-	2	22,23	3	33,33	-	-
Житомирська	44	100,00	-	-	24	54,55	-	-	-	-	20	45,45	-	-
Закарпатська	2	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100,00	-	-
Запорізька	1	100,00	-	-	1	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-
Івано-Франківська	6	100,00	-	-	4	66,67	-	-	-	-	2	33,33	-	-
Київська	16	100,00	-	-	1	6,25	-	-	3	18,75	12	75,00	-	-
Кіровоградська	12	100,00	-	-	3	25,00	-	-	2	16,67	7	58,33	-	-
Львівська	15	100,00	1	6,67	-	-	-	-	-	-	14	93,33	-	-
Миколаївська	13	100,00	-	-	6	46,15	-	-	-	-	7	53,85	-	-
Одеська	6	100,00	-	-	-	-	-	-	3	50,00	3	50,00	-	-
Полтавська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100,00	-	-
Рівненська	3	100,00	-	-	-	-	-	-	1	33,33	2	66,67	-	-
Сумська	4	100,00	-	-	3	75,00	-	-	1	25,00	-	-	-	-
Тернопільська	3	100,00	1	33,33	-	-	-	-	-	-	2	66,67	-	-
Харківська	6	100,00	1	16,67	2	33,33	-	-	-	-	3	50,00	-	-
Херсонська	-	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	9	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	9	100,00	-	-
м.Київ	28	100,00	-	-	-	-	-	-	5	17,86	23	82,14	-	-
У С Ь О Г О	187	100,00	4	2,14	47	25,13	-	-	17	9,09	119	63,64	-	-

В 2015 році при збереженні попередньої загальної картини в областях збільшилась питома вага «при захисті Батьківщини», вона переважала в 6 областях (Закарпатській, Львівській, Одеській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій), в усіх областях встановлювалась причина «при проходженні військової служби», питома вага коливалась від 13,16% до 52,94%, збільшилась кількість осіб із «загальним захворюванням» (табл. 8).

Таблиця 8. Структура причин інвалідності учасників АТО по регіонах при первинному освідченні за 2015 рік

Області	Усього визнано		Загальне захворювання	%	При проходженні військової служби	%	Не пов'язане з проходженням військової служби	%	При захисті Батьківщини	%	При виконанні обов'язків військової служби	%	Інше	%
	Абс.	%												
Вінницька	110	100,00	2	1,82	36	32,73	-	-	-	-	72	65,45	-	-
Волинська	232	100,00	2	0,86	91	39,22	1	0,43	48	20,69	90	38,80	-	-
Житомирська	306	100,00	-	-	66	21,57	2	0,65	65	21,24	173	56,54	-	-
Закарпатська	54	100,00	-	-	11	20,37	-	-	26	48,15	17	31,48	-	-
Запорізька	65	100,00	1	1,54	17	26,15	3	4,62	8	12,31	36	55,38	-	-
Івано-Франківська	58	100,00	-	-	15	25,86	-	-	20	34,48	23	39,66	-	-
Київська	211	100,00	-	-	29	13,74	-	-	79	37,44	103	48,82	-	-
Кіровоградська	65	100,00	-	-	17	26,15	-	-	10	15,38	38	58,47	-	-
Львівська	129	100,00	12	9,30	24	18,60	-	-	61	47,29	32	24,81	-	-
Миколаївська	91	100,00	-	-	21	23,08	1	1,10	14	15,38	55	60,44	-	-
Одеська	51	100,00	-	-	6	11,76	-	-	25	49,02	20	39,22	-	-
Полтавська	95	100,00	1	1,05	23	24,21	-	-	13	13,68	58	61,06	-	-
Рівненська	38	100,00	-	-	5	13,15	1	2,63	16	42,11	16	42,11	-	-
Сумська	51	100,00	5	9,80	12	23,53	1	1,96	1	1,96	32	62,75	-	-
Тернопільська	28	100,00	-	-	10	35,71	-	-	14	50,00	4	14,29	-	-
Харківська	42	100,00	4	9,52	11	26,19	-	-	6	14,29	21	50,00	-	-
Херсонська	68	100,00	-	-	36	52,94	-	-	2	2,94	30	44,12	-	-
Хмельницька	50	100,00	1	2,00	7	14,00	1	2,00	35	70,00	6	12,00	-	-
Чернігівська	110	100,00	1	0,91	20	18,18	-	-	22	20,00	67	60,91	-	-
м.Київ	198	100,00	-	-	92	46,46	1	0,51	64	32,32	40	20,20	1	0,51

У С Ь О Г О	2052	100,00	29	1,41	549	26,75	11	0,54	529	25,78	933	45,47	1	0,05
-------------	------	--------	----	------	-----	-------	----	------	-----	-------	-----	-------	---	------

В 2016 році основною причиною інвалідності стала «при захисті Батьківщини» (60,46%), зменшився відсоток всіх інших причин інвалідності, крім «загального захворювання», яка мала тенденцію до збільшення і встановлена в 14 областях України за рахунок інвалідизації загальносоматичної патології у учасників АТО (табл. 9).

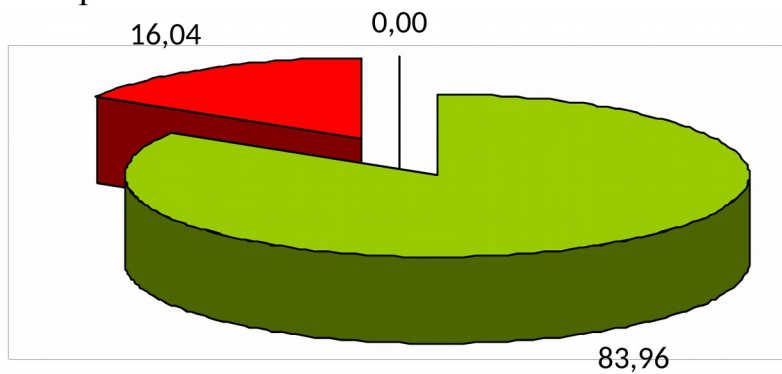
Таблиця 9. Структура причин інвалідності учасників АТО по регіонам при первинному освідченні за 2016 рік

Області	Усього визнано		Загальне захворювання	%	При проходженні військової служби	%	Не пов'язане з проходженням військової служби	%	При захисті Батьківщини	%	При виконанні обов'язків військової служби	%	Інше	%
	Абс.	%												
Вінницька	185	100,00	1	0,54	44	23,78	-	-	20	10,81	120	64,87	-	-
Волинська	129	100,00	-	-	37	28,68	-	-	76	58,91	16	12,41	-	-
Житомирська	225	100,00	2	0,89	28	12,44	1	0,44	99	44,00	95	42,23	-	-
Закарпатська	91	100,00	-	-	4	4,40	1	1,10	82	90,10	4	4,40	-	-
Запорізька	101	100,00	-	-	-	-	-	-	101	100,00	-	-	-	-
Івано-Франківська	97	100,00	1	1,03	-	-	-	-	78	80,41	18	18,56	-	-
Київська	342	100,00	1	0,29	17	4,97	-	-	308	90,06	16	4,68	-	-
Кіровоградська	92	100,00	10	10,87	22	23,91	-	-	43	46,74	17	18,48	-	-
Львівська	254	100,00	22	8,66	83	32,68	-	-	133	52,36	16	6,30	-	-
Миколаївська	129	100,00	11	8,53	41	31,78	1	0,78	62	48,06	10	7,75	4	3,10
Одеська	48	100,00	2	4,17	15	31,25	-	-	28	58,33	2	6,25	-	-
Полтавська	183	100,00	10	5,46	49	26,78	-	-	103	56,28	21	11,48	-	-
Рівненська	75	100,00	-	-	6	8,00	-	-	66	88,00	3	4,00	-	-
Сумська	53	100,00	-	-	11	20,75	-	-	33	62,26	9	16,99	-	-
Тернопільська	82	100,00	2	2,44	17	20,73	3	3,66	47	57,32	13	15,85	-	-
Харківська	80	100,00	1	1,25	21	26,25	-	-	48	60,00	10	12,50	-	-
Херсонська	40	100,00	1	2,50	15	37,50	-	-	15	37,50	9	22,50	-	-
Хмельницька	101	100,00	4	3,96	22	21,78	1	0,99	52	51,49	22	21,78	-	-
Чернігівська	90	100,00	1	1,11	16	17,78	3	3,33	49	54,44	16	17,78	5	5,56
м.Київ	175	100,00	-	-	19	10,86	-	-	112	64,00	44	25,14	-	-
У С Ь О Г О	2572	100,00	69	2,68	467	18,16	10	0,39	1555	60,46	462	17,96	9	0,35

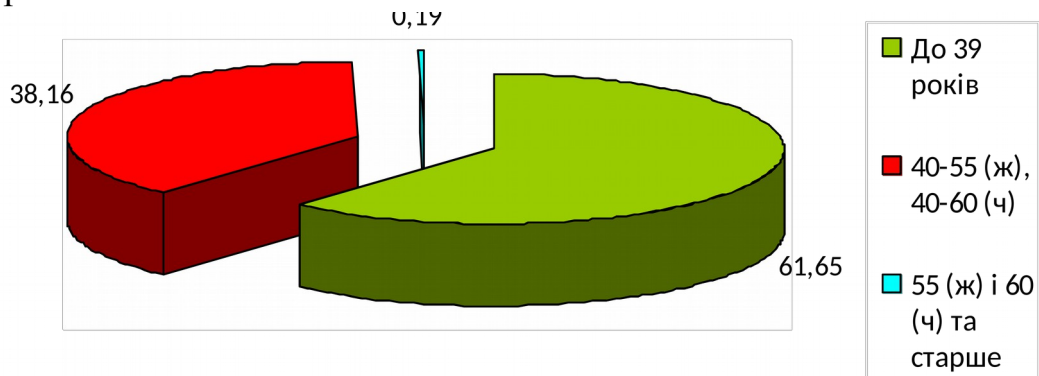
Суттєве значення для планування заходів соціального захисту та допомоги, в тому числі реабілітації має вік вперше визнаних інвалідами. Якщо в 2014 році це в основному були особи молодого віку, то в 2015 році їх частка у віковій структурі зменшилась та збільшилась, відповідно, осіб середнього віку, в поодиноких випадках на МСЕК стали звертатись учасники АТО пенсійного віку, в 2016 році ця тенденція продовжувала розвиватись (рис. 7). Темп спаду осіб молодого віку за 3 роки спостереження склав -63,3%, а приросту осіб середнього віку відповідно +286,2%, пенсійного віку +489,4%.

В 2014 році майже в усіх областях переважали особи молодого віку, які були визнані інвалідами за винятком Закарпатської та Рівненської областей, де стільки ж або більше було інвалідів середнього віку. В 2015 році в 4 областях: Вінницькій, Харківській, Херсонській, Чернігівській більше 50% з числа вперше освідчених було інвалідів середнього, а в поодиноких випадках в Житомирській, Запорізькій, Київській, Тернопільській областях – пенсійного віку. В 2016 році продовжувала спостерігатись тенденція постаріння вперше визнаних інвалідами учасників АТО за рахунок прогресування або приєднання соматичної патології.

2014 рік

2015 рік

2016 рік

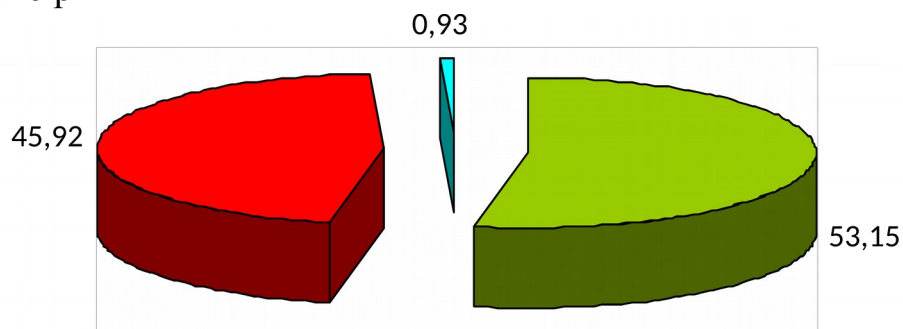

Рис. 7. Структура первинної інвалідності учасників АТО за віком за 2014-2016 рр.

Так, в 9 з 20 областей осіб середнього віку було більше 50%, в 6 – молодого віку, в Одеській, Херсонській, Чернігівській областях питома вага осіб обох вікових груп була порівну. В 8 областях були вперше визнані інвалідами особи пенсійного віку (табл. 10).

Таким чином, проведені дослідження первинної інвалідності та її динаміки у учасників АТО дає уявлення про особливості їх інвалідності, швидку динаміку основних характеристик даного контингенту та дозволяє в цілому та на регіональному рівні розробляти пріоритетні напрямки соціальної допомоги з урахуванням патології, важкості інвалідності, причини, віку постраждалих. Суттєвий вплив на обсяг соціального захисту має група та причина інвалідності, що представлено в наступному розділі.

Таблиця 10. Характеристика інвалідів-учасників АТО по регіонам при первинному освідченні за віком

Області	2014								2015								2016							
	Усього визнано		Вік						Усього визнано		Вік						Усього визнано		Вік					
			До 39 років	%	40-55 (ж) 40-60 (ч)	%	55 (ж) і 60 (ч) та старше	%			До 39 років	%	40-55 (ж) 40-60 (ч)	%	55 (ж) і 60 (ч) та старше	%			До 39 років	%	40-55 (ж) 40-60 (ч)	%	55 (ж) і 60 (ч) та старше	%
	Абс.	%							Абс.	%							Абс.	%						
Вінницька	4	100,00	3	75,00	1	25,00	-	-	110	100,00	51	46,36	59	53,64	-	-	185	100,00	83	44,87	101	54,59	1	0,54
Волинська	9	100,00	8	88,89	1	11,11	-	-	232	100,00	154	66,38	78	33,62	-	-	129	100,00	65	50,38	59	45,74	5	3,88
Житомирська	44	100,00	44	100,00	-	-	-	-	306	100,00	239	78,10	66	21,57	1	0,33	225	100,00	167	74,22	58	25,78	-	-
Закарпатська	2	100,00	1	50,00	1	50,00	-	-	54	100,00	42	77,78	12	22,22	-	-	91	100,00	59	64,84	32	35,16	-	-
Запорізька	1	100,00	1	100,00	-	-	-	-	65	100,00	35	53,84	29	44,62	1	1,54	101	100,00	26	25,74	66	65,35	9	8,91
Івано-Франківська	6	100,00	4	66,67	2	33,33	-	-	58	100,00	33	56,90	25	43,10	-	-	97	100,00	49	50,52	48	49,48	-	-
Київська	16	100,00	11	68,75	5	31,25	-	-	211	100,00	124	58,77	86	40,76	1	0,47	342	100,00	156	45,61	183	53,51	3	0,88
Кіровоградська	12	100,00	10	83,33	2	16,67	-	-	65	100,00	43	66,15	22	33,85	-	-	92	100,00	41	44,56	50	54,35	1	1,09
Львівська	15	100,00	14	93,33	1	6,67	-	-	129	100,00	93	72,09	36	27,91	-	-	254	100,00	113	44,49	139	54,72	2	0,79
Миколаївська	13	100,00	10	76,92	3	23,08	-	-	91	100,00	50	54,95	41	45,05	-	-	129	100,00	56	43,41	73	56,59	-	-
Одеська	6	100,00	4	66,67	2	33,33	-	-	51	100,00	28	54,90	23	45,10	-	-	48	100,00	22	45,83	24	50,00	2	4,17
Полтавська	3	100,00	3	100,00	-	-	-	-	95	100,00	61	64,21	34	35,79	-	-	183	100,00	83	45,36	100	54,64	-	-
Рівненська	3	100,00	1	33,33	2	66,67	-	-	38	100,00	21	55,26	17	44,74	-	-	75	100,00	43	57,33	32	42,67	-	-
Сумська	4	100,00	4	100,00	-	-	-	-	51	100,00	36	70,59	15	29,41	-	-	53	100,00	23	43,40	30	56,60	-	-
Тернопільська	3	100,00	3	100,00	-	-	-	-	28	100,00	16	57,14	11	39,29	1	3,57	82	100,00	46	56,10	36	43,90	-	-
Харківська	6	100,00	4	66,67	2	33,33	-	-	42	100,00	17	40,48	25	59,52	-	-	80	100,00	25	31,25	54	67,50	1	1,25
Херсонська	-	100,00	-	-	-	-	-	-	68	100,00	32	47,06	36	52,94	-	-	40	100,00	20	50,00	20	50,00	-	-
Хмельницька	3	100,00	2	66,67	1	33,33	-	-	50	100,00	29	58,00	21	42,00	-	-	101	100,00	70	69,31	31	30,69	-	-
Чернігівська	9	100,00	9	100,00	-	-	-	-	110	100,00	75	68,18	35	31,82	-	-	90	100,00	45	50,00	45	50,00	-	-
м.Київ	28	100,00	21	75,00	7	25,00	-	-	198	100,00	86	43,43	112	56,57	-	-	175	100,00	175	100,00	-	-	-	-
У С Ь О Г О	187	100,00	157	83,96	30	16,04	-	-	2 052	100,00	1 265	61,65	783	38,16	4	0,19	2 572	100,00	1 367	53,15	1 181	45,92	24	0,93

Соціальний захист учасників АТО

Соціальний захист учасників АТО здійснюється державою на підставі законів України: «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про боротьбу з тероризмом», постанов Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Порядку надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» (від 8 вересня 2015 р. № 685), «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві» (від 25 грудня 2013 р. № 975), «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності працівника міліції, податкової міліції» (від 12 травня 2007 р. № 707) та інших.

Закон «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначає правовий статус ветеранів та інвалідів війни. Порядок надання статусу інваліда війни особам, зазначеним у пп. 11-14 частини 2 статті 7 цього Закону, визначається Кабінетом Міністрів України у постанові «Про затвердження Порядку надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» (від 8 вересня 2015 р. № 685).

Згідно з перерахованими документами, учасникам АТО надаються [15, 16, 17]:

- медичне обслуговування;
- соціальне обслуговування;
- житлово-комунальні пільги;
- грошова допомога;
- транспортні послуги;
- забезпечення житлом;
- виділення земельних ділянок;
- державні позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт житла;

У разі встановлення інвалідності внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в АТО, забезпечення її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО, держава передбачає соціальний захист таких інвалідів у вищеперерахованих сферах, але в більших обсягах.

1. Медичне обслуговування:

- Безкоштовне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів.
- Першочергове безкоштовне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів).
- Безкоштовне забезпечення іншими протезами і протезно-ортопедичними виробами.
- Безкоштовне забезпечення іншими протезами і протезно-ортопедичними виробами незалежно від встановлення інвалідності.
- Безкоштовне позачергове щорічне забезпечення санаторно-курортним лікуванням з компенсацією вартості проїзду до санаторно-курортного закладу і назад.
- Щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів.
- Першочергове обслуговування в амбулаторно-поліклінічних закладах та першочергова госпіталізація [17].

Безкоштовне одержання ліків

Для безоплатного отримання лікарських засобів необхідно звернутись до державної аптеки, закріпленої за медичним закладом, лікар якого надав рецепт, за місцем проживання особи, і пред'явити «Посвідчення інваліда війни» та відповідний рецепт лікаря.

Якщо особа обслуговується у відомчому медичному закладі, то отримати ліки можна в аптеках, закріплених за таким закладом.

Безкоштовне забезпечення інвалідів війни іншими протезами і протезно-ортопедичними виробами

Державний рівень вирішення проблем інвалідів військової служби в складних соціально-економічних умовах обумовлює певний рівень соціального захисту малозабезпечених громадян, в т.ч. в системі медико-соціальної реабілітації.

Перехід на сучасну концепцію інвалідності, що розглядає людину у всьому розмаїтті її соціальних зв'язків, сприятиме все зростаючій потребі інвалідів у технічних засобах як в кількісному, так і якісному відношенні.

До технічних та інших засобів реабілітації (ТЗР) належать:

- протезно-ортопедичні вироби, в тому числі ортопедичне взуття;
- засоби для пересування (зокрема, крісла колісні);
- спеціальні засоби для самообслуговування та догляду (зокрема, наколінники, налокітники, рукавиці на протез, чохли для кукс верхніх та нижніх кінцівок, вкладиші із силіконової або гелевої композиції для кукс верхніх та нижніх кінцівок, подушки протипролежневі та інші, крісла-стілці, сидіння на унітаз, сидіння-надставки на унітаз, щипці для туалетного паперу, стільці, табурети, сидіння для ванни та душу, східці, підставки для ванни, умивальники);
- допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому (палиці, милиці, ходуни, поручні);
- меблі та оснащення (зокрема, столи, меблі для сидіння, ліжка, матраци протипролежневі, перила та поручні, брусся, опори);

- спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією.

ТЗР є найважливішим компонентом системи медико-соціальної реабілітації інвалідів. Їх значення особливо зростає на етапі пристосування інваліда до складних умов навколишнього середовища при виражених обмеженнях життєдіяльності.

Основною позицією забезпечення інвалідів ТЗР повинні бути їх медико-функціональна і соціальна адекватність, які спрямовані на зменшення обмеження життєдіяльності, відновлення здатності до самообслуговування, пересування, навчання, трудової діяльності, соціальної активності.

Забезпечення інвалідів війни технічними та іншими засобами реабілітації

Безплатне та позачергове забезпечення інвалідів війни протезами і протезно-ортопедичними виробами здійснюється відповідно до Постанови КМУ від 05.04.2012 р. № 321 «Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, переліку таких засобів» [18].

Згідно із зазначеним Порядком, окремим категоріям населення, які мають право на пільги, безоплатно встановлюються та видаються:

- протези верхніх та нижніх кінцівок;
- ортези на верхні та нижні кінцівки;
- ортези на хребет;
- ортопедичне взуття та ортези на стопу;
- засоби пересування (крісла-коляски, палиці, милиці, ходунки тощо);
- допоміжні засоби для особистого догляду і захисту (наколінники, налокітники, пристосування для підтримки кінцівок, чохли та ін.);
- допоміжні засоби для особистої гігієни та самообслуговування (засоби для одягання, захоплювачі, пристосування для утримання інструментів, сидіння для ванни, туалетні стільці тощо).

Держава орієнтована на надання реабілітаційних послуг постраждалим учасникам АТО саме в Україні. Для цього вона гарантує безоплатне та позачергове забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, незалежно від установлення їм інвалідності. Протезування відбувається за умови, якщо в учасників АТО є медичні показання для забезпечення засобами реабілітації (на підставі рішень військово-лікарських комісій (ВЛК) чи висновків лікарсько-консультативних комісій (ЛКК) лікувально-профілактичних закладів (ЛПЗ) [19].

В грудні 2014 р. уряд полегшив порядок отримання протезів для учасників АТО. Тепер для протезування не треба проходити МСЕК, досить лише довідки лікаря з госпіталю, де перебуває поранений [20].

Учасник АТО за власним бажанням обирає протезно-ортопедичне підприємство, на якому буде проведено протезування (ортезування) або забезпечено необхідним ТЗР. На обраному заявником підприємстві буде проведено огляд та подальший супровід із надання протезно-ортопедичної допомоги.

Індивідуальні заявки на безкоштовне виготовлення протезів виконують на 71 протезно-ортопедичному підприємстві, в т.ч. на 15 державних [21]. Усі ці

підприємства використовують сертифіковані як вітчизняні, так і іноземні комплектуючі, забезпечують вчорашніх бійців АТО якісними та надійними засобами реабілітації.

Практичну допомогу в забезпеченні протезами надають органи соціального захисту населення. Вартість виробу для учасника АТО встановлюється залежно від його потреб та не обмежена в сумі.

Протезування учасників АТО може здійснюватися не лише на вітчизняних підприємствах, але і за кордоном. Ці питання регламентовані Порядком протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 518, за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в АТО та/або забезпеченні її проведення (здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності) і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок [22].

Медичні показання до протезування (ортезування) визначаються на підставі переліку діагнозів згідно класифікаційних шифрів технічних та інших засобів реабілітації, затверджується Мінсоцполітики разом з МОЗ.

Термін розгляду документів експертною групою не може перевищувати 25 робочих днів з дати отримання (надходження поштою) від учасника АТО, який вимагає протезування. Під час зазначеного терміну експертна група опрацьовує питання з протезування (ортезування) учасника АТО, який втратив функціональні можливості кінцівок в Україні або здійснює пошук зарубіжного постачальника послуг і з'ясовує з ним конструкцію і комплектацію виробу підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні.

Право на отримання зазначеної допомоги на протезування (ортезування) однієї кінцівки за кордоном може бути використано учасником АТО, який втратив функціональні можливості кінцівок, лише 1 раз.

Безоплатне позачергове щорічне забезпечення санаторно-курортним лікуванням

Інваліди війни забезпечуються путівками позачергово щороку.

Інваліди війни забезпечуються путівками, відповідно, Міністерством оборони України, МВС, СБУ, центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони здоров'я, соціального захисту населення, захисту державного кордону, та іншими органами за місцем перебування інваліда на обліку або за місцем його роботи.

За бажанням інвалідів замість путівки на санаторно-курортне лікування вони можуть 1 раз на 2 роки одержувати грошову компенсацію: інваліди війни I-II груп – у розмірі середньої вартості путівки, інваліди війни III групи – у розмірі 75% середньої вартості путівки. Грошова компенсація надається незалежно від наявності медичного висновку про необхідність санаторно-курортного лікування або медичних протипоказань. Грошова компенсація замість санаторно-курортної путівки для інвалідів війни виплачується в порядку і розмірах, визначених постановою КМУ від 17.06.2004 р. № 785.

Надання путівок на санаторно-курортне лікування інвалідам війни здійснюється відповідно до Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчими органами міських рад, затвердженого постановою КМУ від 22.02.2006 р. № 187.

Інваліди мають право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю лікування, путівки до якого придбані за рахунок коштів державного бюджету.

Першочергове обслуговування в амбулаторно-поліклінічних закладах та першочергова госпіталізація

Першочергове обслуговування інвалідів війни у лікувально-профілактичних закладах, аптеках здійснюється незалежно від форми власності (державних чи приватних). Для реалізації зазначеної пільги необхідно пред'явити «Посвідчення інваліда війни».

Щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів

Для того, щоб скористатися зазначеною пільгою, потрібно в державному закладі охорони здоров'я пред'явити «Посвідчення інваліда війни».

2. Пільги, пов'язані із соціальним обслуговуванням:

Першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту.

Позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за інвалідом.

Виплата працюючим інвалідам допомоги по тимчасовій непрацездатності та інші виплати.

Виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи.

Переваги, пов'язані з трудовою діяльністю:

- Використання чергової щорічної відпустки у зручний час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до 2 тижнів на рік.

- Переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації.

- Позачергове працевлаштування за спеціальністю відповідно до підготовки та висновків МСЕК.

Для того, щоб скористатись першим та другим видом пільг необхідно надати до відділу кадрів копію «Посвідчення інваліда війни».

Для реалізації третьої пільги потрібно надати роботодавцеві разом із документами про освіту та трудовою книжкою висновок МСЕК.

Додаткові гарантії трудових прав працівників-інвалідів:

- при прийнятті на роботу інвалідів, які направлені відповідно до рекомендації МСЕК, випробувальний строк не встановлюється (ст. 26 КЗпП);
- строковий трудовий договір підлягає достроковому розірванню на вимогу працівника в разі його хвороби або інвалідності, які перешкоджають виконанню роботи за договором (ст. 39 КЗпП);
- робота інвалідів у нічний час, а також залучення інвалідів до надурочних робіт допускається лише за їх згодою і за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям (ст.ст. 55, 63, 172 КЗпП);
- інвалідам I та II груп надається щорічна основна відпустка тривалістю 30 календарних днів, а інвалідам III групи – 26 календарних днів (ст. 6 Закону України «Про відпустки»);
- працівник-інвалід має право одержати у перший рік роботи на підприємстві щорічну відпустку повної тривалості у зручний для нього час до закінчення шестимісячного терміну безперервної роботи (ст. 10 Закону України «Про відпустки»);
- за бажанням інваліди I і II груп можуть узяти додаткову відпустку без збереження заробітної плати тривалістю до 60 календарних днів, а інваліди III групи – до 30 календарних днів (ст. 25 Закону України «Про відпустки»);
- роботодавець зобов'язаний на прохання працівника-інваліда або за вимогами його індивідуальної програми реабілітації встановити йому неповний робочий день або неповний робочий тиждень та створити пільгові умови праці (ст. 172 КЗпП).

3. Пільги на житлово-комунальні послуги:

- 100% знижка на квартплату.
- 100% знижка плати за житлово-комунальні послуги.
- 100% знижка вартості палива (в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення) і скрапленого балонного газу для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

3а. Пільги на послуги зв'язку:

- Позачергове безплатне встановлення квартирних телефонів.
- Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50% затверджених тарифів.

3б. Пільги на ремонт житла:

Позачерговий безплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і квартир та першочерговий поточний ремонт жилих будинків і квартир у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Грошова допомога:

- Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України (у 2017 р.: інвалідам I групи – 3500 грн.; II групи – 3100 грн.; III групи – 2700 грн.).
- Виплата разової грошової допомоги проводиться у відповідному органі соціального захисту населення щорічно до 5 травня через поштові відділення зв'язку за місцем проживання одержувача або через установи уповноважених банків.

Грошові компенсації, передбачені законами

Одноразова грошова допомога (ОГД) у разі інвалідності або часткової втрати працездатності призначається у випадках:

- встановлення інвалідності військовослужбовцю, військовозобов'язаному та резервісту, працівнику міліції;
- часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовцю, військовозобов'язаному та резервісту, працівнику міліції.

Правові підстави

ОГД виплачується відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» у порядку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 р. № 975 «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві», та у порядку, затвердженому постановою КМУ від 12.05.2007 р. № 707.

Розміри обсягу грошової допомоги у випадку інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності:

- військовослужбовцям, інвалідність яких настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ними під час військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби, у розмірі:

– інвалідам I групи – 250-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

– інвалідам II групи – 200-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

– інвалідам III групи – 150-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- військовослужбовцям, інвалідність яких настала в період проходження військової служби, або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ними військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через 3 місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби, у розмірі:

– інвалідам I групи – 120-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

– інвалідам II групи – 90-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

– інвалідам III групи – 70-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- працівникам міліції, інвалідність яких настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ними під час виконання службових обов'язків, а також якщо інвалідність настала в період проходження служби в органах внутрішніх справ або не пізніше ніж через три місяці після звільнення

зі служби чи після закінчення цього строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження служби в органах внутрішніх справ, у розмірі:

- інвалідам I групи – 250-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- інвалідам II групи – 200-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- інвалідам III групи – 150-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- військовозобов'язаним або резервістам, інвалідність яких настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного при виконанні обов'язків військової служби або служби у військовому резерві або не пізніше ніж через три місяці після закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження цих зборів, служби у військовому резерві, у розмірі:

- інвалідам I групи – 120-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- інвалідам II групи – 90-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- інвалідам III групи – 70-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності;

- у разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності розмір ОГД військовослужбовцям залежить від ступеня втрати працездатності, який визначається МСЕК, та встановлюється у відсотках від:

- 70-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності – для військовослужбовців, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання ними обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

- 50-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності – для військовослужбовців строкової служби, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) у період проходження ними строкової військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

- 50-кратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності – для військовозобов'язаних або резервістів, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

- у разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності розмір ОГД працівникам міліції призначається і виплачується у розмірі, визначеному КМУ (постанова від 21 жовтня 2015 р. № 850). При цьому розмір ОГД не повинен бути меншим за 20-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб, та більшим за 100-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб. Розмір

ОГД залежить від ступеня втрати працездатності, який визначається МСЕК, та встановлюється у відсотках від розміру річного грошового забезпечення.

Пенсійне забезпечення учасників АТО

Розміри пенсій по інвалідності

Пенсії по інвалідності військовослужбовцям призначаються незалежно від тривалості служби.

Мінімальний розмір пенсії по інвалідності:

- інвалідам війни з числа солдатів і матросів строкової служби: I групи – 120 %, II групи – 110 %, III групи – 105 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- іншим інвалідам з числа солдатів і матросів строкової служби: I групи – 110 %, II групи – 105 %, III групи – 100 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- інвалідам з числа єфрейторів (старших солдатів) і сержантів, старших матросів і старшин строкової служби – 110%, з числа прапорщиків і мічманів, військовослужбовців надстрокової служби та військової служби за контрактом, осіб молодшого начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони – 120%, з числа осіб офіцерського складу та осіб начальницького складу (крім молодшого) органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони – 130% відповідних мінімальних розмірів пенсій, передбачених для інвалідів з числа солдатів і матросів строкової служби.

Мінімальні пенсійні виплати ветеранам війни

(з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсій, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною):

- інвалідам війни: I групи – 285%, II групи – 255%, III групи – 225% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- учасникам бойових дій – 165% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- інвалідам війни II і III груп та учасникам бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр., які досягли 85 років – 285% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

5. Пільги на транспортні послуги:

- Безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у т.ч. внутрішньорайонних, внутрішньо- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання. Це право поширюється і на особу, яка супроводжує інваліда I групи.

- Інвалідам I і II груп надається право безплатного проїзду 1 раз на рік (туди й назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, а особам, які супроводжують інвалідів I групи (не більше одного супроводжуючого), – 50-відсоткова знижка вартості проїзду 1 раз на рік (туди й назад) зазначеними видами транспорту.

- Інвалідам III групи надається право безплатного проїзду один раз на два роки (туди й назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом незалежно від наявності залізничного сполучення або проїзду один раз на рік (туди й назад) зазначеними видами транспорту з 50-відсотковою знижкою вартості проїзду.

- Інвалідам війни та особам, які супроводжують у поїздках інвалідів I групи (не більше одного супроводжуючого), надається право користування міжміським транспортом зазначених видів у період з 1 жовтня по 15 травня з 50-відсотковою знижкою вартості проїзду без обмеження кількості поїздок.

6. Пільги на забезпечення житлом:

Позачергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у т.ч. за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій. Такі особи забезпечуються жилою площею протягом 2-х років з дня взяття на квартирний облік.

Головним розпорядником коштів субвенції є Міністерство соціальної політики.

7. Пільги на відведення земельних ділянок:

- Першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва.

- Виділення земельних ділянок інвалідам із захворюванням опорно-рухового апарату під будівництво гаражів для автомобілів із ручним керуванням поблизу місця проживання інваліда.

8. Пільги на одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт житла:

Одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років, починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва.

9. Пільги при сплаті обов'язкових платежів (податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства):

Інвалід I групи, що успадковує об'єкти нерухомого або рухомого майна, готівку або кошти, що зберігаються на рахунках спадкодавця, відкритих у банківських і небанківських фінансових установах, у т.ч. депозитні (ощадні), іпотечні сертифікати, сертифікати фонду операцій з нерухомістю, не сплачує податок на доходи фізичних осіб з такої спадщини (застосовується 0% ставка оподаткування).

Інваліди I та II груп звільняються від сплати земельного податку.

Інваліди, а також особи, що супроводжують інвалідів I групи (не більше одного супроводжуючого), не є платниками туристичного збору.

У разі, якщо розмір доходу не перевищує 2240 грн. на місяць (для 2017 р.), інвалід I або II групи має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді

заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює 150% суми податкової соціальної пільги, тобто на 1200 грн. (у 2017 р.) [23].

10. Пільги на забезпечення автомобілями та місцями на автостоянках:

Позачергове безоплатне забезпечення автомобілем (за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем) на термін експлуатації до 10 років (з наступною заміною на новий), виплата компенсації на бензин (пальне), ремонт, технічне обслуговування автомобілів або право на транспортне обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Безоплатне паркування та безоплатне зберігання на автостоянках транспортних засобів, що належать інвалідам із ураженням ОРА, членам їх сімей, яким передано право керування автомобілем.

Звільнення від орендної плати за нежилі приміщення, що оренднуються інвалідами війни під гаражі для спеціальних засобів пересування (автомобілів, мотоциколясок, велоколясок тощо) та безоплатне надання для цих засобів гаражів-стоянок незалежно від їх форми власності.

18 березня 2015 р. Верховною Радою був прийнятий Закон № 259-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань мобілізації та соціального захисту громадян, які підлягають звільненню з військової служби під час особливого періоду або у зв'язку з оголошенням демобілізації». Ним встановлено збереження місця роботи (посади) та середній заробіток на підприємстві чи в установі за працівниками, які під час проходження військової служби отримали поранення (інші ушкодження здоров'я) та знаходяться на лікуванні у медичних закладах, а також потрапили у полон або визнані безвісно відсутніми. Також надаються додаткові гарантії соціального захисту військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, щодо порядку надання щорічної відпустки та встановлено гарантії відстрочки від повторного призову протягом 6 місяців у разі проведення часткової мобілізації, процедури призову на військову службу на тих військовозобов'язаних, які були звільнені зі служби у запас після проведення заходів попередньої мобілізації. Винятком може слугувати їхня особиста згода щодо здійснення такого призову.

Таким чином, на сьогодні в Україні створена законодавчо-нормативна база соціального захисту інвалідів військової служби та учасників АТО. Для втілення її в життя необхідно спільними зусиллями органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій та засобів масової інформації проводити інформаційні компанії з метою роз'яснення прав та соціальних гарантій, а також механізму їх реалізації, особам, які брали/беруть участь в АТО, та членам їх родин.

Література та джерела

1. World report on disability, 2011. – World Health Organization, The World Bank: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf
2. Зайнятість ветеранів війни: Дослідження Департаменту праці США. – 2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bls.gov/news.release/pdf/dissup.pdf>
3. Сайфуллин В.Г. Социальная реабилитация участников боевых действий: [Електронний ресурс]. URL: http://www.usva.org.ua/mambo3/index.php?option=com_content&task=view&id=387&Itemid=112.
4. Постанова КМУ від 1 серпня 2012 р. № 706 «Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року»: [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/706-2012-п>.
5. Устинов А.В. Міжнародні експерти долучилися до реабілітації інвалідів: [Електронний ресурс]. URL: <http://www.umj.com.ua/article/91740/mizhnarodni-eksperti-doluchilisya-do-reabilitacii-invalidiv>. – 2015. – 16.12.
6. Мухаметзянова Р.З. Изучение образа жизни и состояния здоровья участников локальных военных конфликтов для решения задач медико-социальной реабилитации // Медико-социальная экспертиза и реабилитация. – 2007. – № 4. – С. 29-31.
7. Єна А.І., Маслюк В.В., Сергієнко А.В. Актуальність і організаційні засади медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції // Scientific Journal of the Ministry of Health of Ukraine. – 2014. – № 1(5). – С. 5-16.
8. Іпатов А.В., Коробкін Ю.І. Особливості медико-соціальної експертної допомоги учасникам бойових дій // Український вісник медико-соціальної експертизи. – 2014. – № 4 (14). – С. 4-12.
9. Пріоритетне завдання МСЕК сьогодні – комплексна реабілітація інвалідів, особливо учасників АТО: [Електронний ресурс]. URL: https://moz.gov.ua/ua/portal/pre_20150505_f.html. – 2015. – 05.05.
10. Проведено круглий стіл з питань соціальної, професійної адаптації та психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції: [Електронний ресурс]. URL: <http://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/6688>. – 2015. – 30.01.
11. Реабілітація поранених бійців в Україні буде проводитись спільними зусиллями: [Електронний ресурс]. URL: <http://ukraine.setimes.com/uk/articles/uwi/features>. – 2015. – 05.01.
12. В Харьковской области 105 демобилизованных военных обеспечили работой: [Електронний ресурс]. URL: <http://sprotyv.info/ru/news/harkov/v-harkovskoy-oblasti-105-demobilizovannyh-voennyh-obespechili-rabotoy>. – 2015. – 17.08.
13. Протезування для учасників АТО буде безплатним: [Ел. ресурс]. URL: http://kurs.if.ua/news/protezuвання_dlya_uchasnykiv_ato_bude_bezplatnym_3667.html. – 2014. – 29.07.
14. Мы должны быть готовы: Актуальное интервью (Мясников Г.В.) // Therapia. – 2015. – № 2 (95). – С. 3-6.

15. Постанова Верховної Ради України від 9 лютого 2017 року № 1843-VIII Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи» // Голос України від 01.03.2017, № 39.
16. Пільги, гарантії та права учасників АТО: Методичні рекомендації. – Київ: БО БФ «КОЛО», ГО «Юридична Сотня», 2015. – 60 с.
17. Права учасників АТО у сфері охорони здоров'я: Благодійний фонд «Без кордонів», 2015. – 32 с.
18. Порядок [забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення](#): [Ел. ресурс]. URL: <http://naiu.org.ua/useful/katalog-tekhnikh-zasobiv-reabilitatsiji/>.
19. Памятка по протезированию. – Автор: Синицина Е. / Подготовлена «Центром допомоги пораненим», БФ «Центр допомоги». – 2015. – 23 с.
20. Кабмін спростив оформлення інвалідності для військових: [Електронний ресурс]. URL: <http://podrobnosti.ua/1006908-kabmn-sprostiv-oformlennja-nvaldnost-dlja-vjskovich.html#.VInS0k52eIs.twitter>. – 2014. – 21.12.
21. Хто має забезпечити постраждалих учасників АТО протезами: [Ел. ресурс]. URL: <http://rk.kr.ua/hto-mae-zabezpechiti-postrazhdalih-uchasnikiv-ato-protezami>. – 2015. – 04.02.
22. Методичні рекомендації щодо порядку отримання учасником АТО соціальної підтримки з питань надання статусу, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, в т.ч. протезуванням (ортезуванням) за кордоном / Додаток до листа Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції від 07.11.2014 № 517-вих.: [Електронний ресурс]. URL: <http://5mkpolyklinika.lviv.ua/index.php/vazhlyvo/97-metodychni-rekomendatsiyi-shchodo-poriadku-otrymannia-uchasnykom-ato-sotsialnoi-pidtrymky-z-pytan-nadannia-statusu-zabezpechennia-tekhnichnymy-ta-inshymy-zasobamy-reabilitatsii-v-tomu-chysli-protezuванням-ortezuванням-za-kordonom>.
23. Казакова В. Податкова соціальна пільга 2017. Хто має право, як розрахувати та як отримати: [Електронний ресурс]. URL: <https://byhgalter.com/podatкова-socialna-pilga-2017-xto-maye-pravo-yak-rozrahuvati/>

Нормативно-правові акти

1. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425) (із усіма змінами та доповненнями; останнє – згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017).

2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від грудня 1991 року № 2011-ХІІ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 15, ст.190) (із усіма змінами та доповненнями; останнє – згідно із Законом № 2004-VIII від 06.04.2017).

3. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 25, ст.180) (із усіма змінами та доповненнями; останнє – згідно із Законом № 2004-VIII (2004-19) від 06.04.2017).

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань мобілізації та соціального захисту громадян України, які підлягають звільненню з військової служби під час особливого періоду або у зв'язку з оголошенням демобілізації» від 18 березня 2015 року № 259-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 22, ст. 148).

5. Закон України «Про відпустки» від 5 листопада 1996 року № 504/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 2, ст. 4) (із усіма змінами та доповненнями; останнє – згідно із Законом № 1366-VIII від 17.05.2016).

6. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 (ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375) (із усіма змінами та доповненнями; останнє – згідно із Законом № 2005-VIII від 06.04.2017).

7. Постанова КМУ від 8 вересня 2015 р. № 685 «Про затвердження Порядку надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 313 від 20.04.2016; № 527 від 23.08.2016; № 294 від 26.04.2017).

8. Постанова КМУ від 25 грудня 2013 р. № 975 «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві» (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 335 від 18.05.2017).

9. Постанова КМУ від 12 травня 2007 р. № 707 «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності працівника міліції, податкової міліції» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 386 (386-2009-п) від 22.04.2009; № 868 (868-2012-п) від 19.09.2012; № 297 (297-2013-п) від 22.04.2013; № 626 (626-2014-п) від 05.11.2014).

10. Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 р. № 850 «Про затвердження Порядку та умов призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без установаження інвалідності працівника міліції».

11. Постанова КМУ від 5 квітня 2012 р. № 321 «Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення, переліку таких засобів» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1085 від 28.11.2012, № 306 від 06.08.2014, № 374 від 11.08.2014, № 1057 від 16.12.2015, № 781 від 26.10.2016).

12. Постанова КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 518 «Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 39 від 04.02.2015, № 465 від 08.07.2015, № 590 від 12.08.2015, № 1150 від 30.12.2015, № 172 від 24.02.2016, № 167 від 22.03.2017, № 294 від 26.04.2017).

13. Постанова КМУ від 5 квітня 2017 р. № 223 «Деякі питання виплати у 2017 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань».

14. Постанова КМУ від 05.04.2012 р. № 321 «Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, переліку таких засобів» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1085 від 28.11.2012, № 306 від 06.08.2014, № 374 від 11.08.2014, № 1057 від 16.12.2015, № 781 від 26.10.2016).

15. Постанова КМУ від 22 лютого 2006 р. № 187 «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчими органами міських рад» (із змінами та доповненнями; останнє – згідно з Постановою КМ № 110 (110-2017-п) від 01.03.2017).

Підписано до друку 17.10.2017 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Умовн. друк. арк. 2,1
Замовлення № 314
Тираж 100 прим.

Виготовлювач ФОП Рогальська І. О.
м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 145
тел.: (0432) 43-51-39, 65-80-80
E-mail: dilo_vd@mail.ru
Свідоцтво ВОЗ № 635744 від 01.03.2010 р.